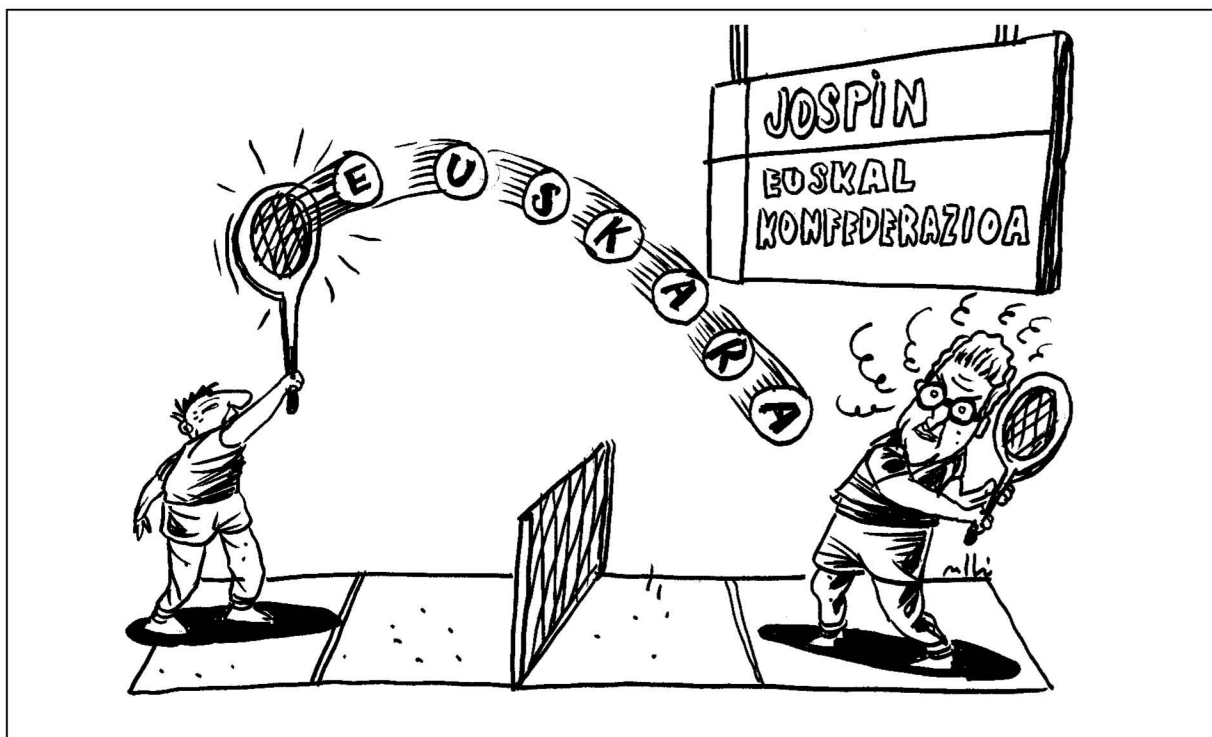

• MATTIN •

Zientzia, ideologia, giza genoma

• ALFONSO MARTINEZ LIZARDUIKOA •
[INGENIARITZAN DOKTOREA ETA ZIENTZIAREN FILOSOFOA]

Genoma Proiektua proiektu erredukzionista dela esan behar dugu hasteko; alegia, giza egitura biologikoaren konplexutasuna bere zatirik txikienean funtzionamenduaren bitartez (geneen bitartez) azaltzea du helburu. Biologia zelulalarren konplexutasunak oinarrian duen kimikara mugatzen du eta, kimika hori (ADNa) aztertu ondoren, giza biologia nahierara alargarria izango du esku. Erredukzionismo honi esker, ikertzaileak helburu hori burutzen hasi dira jadanik eta orain arte kontrolaezina zirudien eremu biologikoa, maneia garri eta moldeagarri bihurtzen ari da, gaurko teknologia aurreratuen bitartez. Teknologia faktiko hauek, gainera, oso sofistikatuak eta garestiak dira. Horrexegatik, gizadiaren gehiengoak ezin ditu eskuratu eta kapitalismoaren botere-guneko multinazionalen eskuetan gelditzen dira. Onartzea gogorra bada ere, egoera honen azkeneko ondorioa, gizadia, ezpezie bezala, mozkin ekonomiko eta botere politiko hutsaren atzetik dabilen gutxiengo baten menpe geratzea da. Baina, nola aurkez daiteke jendaurrean kutsu arrazista nabarmenak dituen proiektu erraldoi hau? Nola irentsarazi gizadiari guztiz komenigarria zaiola? Osasuna da horretarako bidea. Hona proiektuari aurpegia garbitzen dion lema: «Genoma proiektuaren bidez gaixotasunak betirako desagerrarazteko bidean gaude». Proiektu honen bidez, azkenean jakingo dugu gaixotasun desberdinek zein gen edota gen-talderekin duten lotura eta, hori jakinda, beraiegan eragin ondoren, pertsona guztientzako 'a la karta'ko terapeutikak burutzeko gauza izango garela diote.

Depresio sakon batetik atera ezinean zebilen gizon batek medikuarengana jo zuen. Lanik gabe zegoelako famili arazo handiak zituen, zeren eta, zegoen egoeran, bere lau seme-

alaba maiteak ezin baitzituen aurrera atera. Egoera larri horren ondorioz ezinegon handia sortzen zitzaion, ezin zuen lo egin eta takikardia handia zuen. Gainera, maiz, bere buruaz beste egitea bururatzen zitzaion. Sendagileak, kontsultan bera bezalako jende asko bazuela esan zion eta garunean eragin nabarmena duten antidepresibo batzuk emango zizkiola sintoma guztiak desagerrarazteko. Baina gaixoak, pilulek ez lanik eza ez diru falta ez ziotelako konponduko bota zion medikuari, eta horiexek ziren bere desoreka organikoen arrazoiak. Sendagileak orduan horrela erantzun zion: «Arazo horiek konpontzeko sistema sozioekonomikoa errortik aldatu behar da eta hori da iraultzaileen lana eta ez Gizarte Segurantzako medikuen ardura».

Istorio honek, murgilduta gauden gizarte kapitalistan zientziak duen jokabidea argi baino argiago agertzen digu. Kapitalismoaren zientziak, estatuta jokoan dagoenean (eta hori salbuespena baino norma bihurtzen ari zaigu), ez die inoiz arazoek kauei zuzen ekiten. Egiten duen lana adabakiak jartzea, besterik ez, eta gainera, sistemaren interesek uzten dioten punturaino bakarrik. Giza Genoma proiektuan, adibidez, mugarik gabeko giza baliabideak, baliabide ekonomiko itzelak eta teknologia ikaragarri sofistikatuak xahutzen ari dira. Ikerketa biologikoak egiterakoan, zergatik ez al ditu bada zientziak parametro integralagoak, ekologikoagoak eta merkeagoak erabiltzen? Zergatik ez al du biologiak gizakia aztertzen, elkarreraginean dauden zelula eta ehunen ekosistema gisa? Zergatik oinarritzen ditu bere ikerketak ikuspuntu kimiko erredukzionistan, arlo biologiko edo sozialetik abiatuta egin beharrean? Zergatik ez al da sosik ere inbertitzen ekonomia alternatibo, sinergetiko eta ez-desarrollistak aztertzen, horien bidez gozamen, sor-

men eta elkartasunean oinarrituriko gizarteak eraikitzeke eta, modu horretan, gaixotasunaren azpian dauden kausa sozialak ezabatuz, gaixoak sortu baino lehen (medikuntza prebentiboa) sendatuz? Aurreko galderentzat gaur egun erantzun bakarra daukagu: Zientzia horrelako dinamiketan sartuko balitz gaixotasun asko sendagarriak izango lirateke seguru asko, baina teknologia merke eta sinpleak (herri guztientzako eskuragarriak) ez lioke gutxiengo bati gehiengoaren gaineko botererik emango.

Giza Genoma proiektua boterearen paradigma bihurtu da. Kapitalismo globalizatzailearen elite menperatzaileek, beren boterea mundo osora zabaltzeko bide ezin egokiagoa aurkitu dute, baita negozio itzela ere. Horregatik ari dira proiektu erredukzionista hau mugarik gabe bultzatzen. Hemendik aurrera gizaki guztien biologia jabetza pribatu bilaka daiteke. Beraz, teknologia berri hauen aurrean mesfidantza garatzeko garaia iritsi da. Haiei buruz eten gabeko eztabaida sortu beharko genuke eta informazioa elkarrekin trukatatu (informaziorik gabe ez dago demokraziarik), azkenean, herri interesen arabera kapitalismoak sortutako teknologia menperatzaile horiei aurre egin ahal izateko (gogora dezagun Euskal Herria energia nuklearraren aurkako borrokan garaile atera zela, planeta osoko eredu bakarra bilakaturik). Hasteko badugu gure esku adibide hurbil bat. Gaur egun, Euskal Autonomi Erkidegoko 'gure' Osakidetza jaio berri direnei automatikoki odola ateratzen die bere ADNa ordenagailuan fitxatu izateko. Askatasuna eta ahaidetasunaren kontrako eraso koldar honen aurrean, zergatik ez gara jadanik mobilizatzen hasten eta Osakidetzaren praktika zakar horren aurka gure intsumisioa garatzen?

OLATZ OSA

Dimisioak

Nafarroako Unibertsitate Publiko euskara batzordekideak nazkatu ziren lehenengo. Nafarroako Euskara Kontseilukideek egin zuten planto hurrengo. Nafarroako Hizkuntza Politikarako zuzendari nagusiak eta bi zerbitzutako zuzendarien dimisioen berri iritsi zaigu orain. Tupustean harrapatu nau, harritu

ez.

Zalantzarik ez dago. Nafarroako Gobernuak kalanbrea die administrazio ezberdinetan euskara arauzkotzeko zirriborroei. Kixkali egin zuten NUPeko euskara plana, erre egin dute administrazioan euskararen erabilera sustatzeko intentziorik xumeena ere. Zirriborroak lege dekretu inoiz ez bilakatzea da jokoa. Eta partida horretan berotu egiten dira, ahoa berotzen zaie. Pello Apeztearean «Euskarari buruz Sanzek edo Lizarbek errandakoek zenbateko aldea dute diktadura jokaerekin?» esaldia edo Torrealdairen *El libro negro del Euskara* datozkit burura.

Euskara epe motz-ertainean bederen, iraganean bezain bortxatua dakusat administrazioan. Ikusgai dago hutsik geratu diren aulkietan zein txotxongilo (barka biezadate dimititu dutenek) eseraraziko duten; ikusgai aulkia beteko diren ere.

Nafarroako mapa politikoan irauli bat gertatzen ez den bitartean, ez gaitzen so egon. Herri mugimendua da, euskararen gizarte erakundeak dira, egungo, garantia bakarra. Bidegile, Vascuence legearen muga guztien gainetik egunez eguneko lanean. Aitzindari, euskararen garapenaren aldarri eta planteamendutan, Oinarriakek Nafarroako herritarren sinaduren babesean, ofizialtasunaren eztabaida Parlamentura eramanda erakutsi digunez. Herriaren indar honek leharke, inondik bada, askatasunean lan egitea akitzen duten beste horien dimisioa.

Eta dimititzen hasita, neuk ere bai. Alegia nire azken zutabearen azken eleak irakurtzen ari zarela, irakurle. Gora *Osasuna* eta bueltak

...kornerra

MIKEL ELORZA

Oraingoak

■ Jose Maria Jimeno Jurioren *Navarra. Historia del Euskera* liburua irakurtzen harrapatu nau Perez de Viñaspre eta beste biren dimisioak. Liburu eder eta mamitsu da, argudio historikoak ahurka eskaintzen dituena; baina hain zuzen argudio horiek ez erabiltzearen —bai jakitearen— komenientzia liburuak berak ematen ditu arrastoak. Argudio historikoak alde izanda ere —historia alde edo kontra izan litekeela esatea atrebentzia den arren—, horiek ez ditugu orain aldarrikatu behar. Euskaldunei, euskal hiztunei Nafarroan egiten ari zaizkien erasoak ez baitira historiaren edo hizkuntzaren aurkakoak: oraingo nafarren aurkakoak dira. Eta orobat, hiztun komunitate bati, kultur komunitate bati egindakoak. Euskal hiztunen eskubideak *oraingoak* baitira. Hori xe baita Del Burgoren epigonoek nahi dutena: euskararena Nafarroan historia huts bihurtzea.